

Defosaenfosa

Jan Cvitkovic, 2005

Per riure de la mort

De la comèdia a la tragèdia

Jan Cvitkovic -arqueòleg, escriptor, actor i realitzador- és un dels directors eslovens més prometedors. El seu primer llargmetratge, *Bread and milk*, va obtenir el Lleó d'Or del Futur al festival de Venècia de 2001. *De fosa en fosa*, la seva tercera pel·lícula, ha guanyat el premi Altadis, que reconeix els nous realitzadors, del 53è. Festival de Sant Sebastià. En l'actualitat, és assenyalat com un dels responsables de situar Eslovènia, no Eslovàquia, en el panorama cinematogràfic contemporani.

Resulta curiós que Cvitkovic no es considera a si mateix un director de debò, professional. Pitjor encara: ni tan sols es declara cinèfil. Afirmar que, primer de tot, és arqueòleg i, en segon terme, poeta. La seva carrera en el cinema va començar com a guionista; assegura que ha arribat a dirigir perquè va descobrir que els directors no respectaven els

seus guions i, aleshores, va decidir filmar-los ell mateix.

De fosa en fosa és una tragicomèdia sobre la mort, que té com escenari la regió rural eslovena de Karst. La mort està present per tot arreu, però el tractament no és, en principi, dramàtic, sinó irònic, fruit de l'humor negre. El protagonista, Pero, es guanya la vida com a orador de funerals, mentre que el seu pare intenta sense èxit, una vegada i una altra, suïcidar-se per retrobar-se amb la seva dona, morta sis anys enrere. La professió de Pero, pot semblar-nos increïblement exòtica. En realitat, és l'exageració d'una pràctica comuna als pobles d'Eslovènia, on la gent improvisa discursos fúnebres pels quals pot rebre una remuneració. Però els discursos de Pero són absurds i tenen com a rerefons la seva peculiar filosofia de vida...

Al voltant de Pero hi ha més personatges: està Shooki, el seu millor amic, obsessionat pel seu cotxe vell; Renata, la noia que Pero intenta conquistar; les seves dues germanes, Ida, que està sorda, i Vilma, que manté una relació complicada amb el pare del seu fill Jonhy.

Segons el director, l'humorisme a l'entorn de la mort serveix de defensa contra la por. En aquest sentit, el film parla d'acceptació: en un moment de la vida tots hauríem d'adonar-nos que morir no és tan terrible, que forma part de la vida i hem d'aprendre a acceptar-la.

El tema principal de la pel·lícula és la relació dels personatges amb Déu. Això pot intuir-se des del primer moment, en l'epígraf pres de l'escriptor nord-americà J.D. Salinger: «Tenia sis anys quan vaig descobrir que tot és Déu i se'm van posar els pèls de punta». La citació prové del conte *Teddy*, la història d'un nen místic de deu

anys, publicada el 1953. Segons el mateix Cvitkovic, en aquestes paraules es troba la clau per comprendre l'essència del seu film. En el conte, Teddy continua: «Va ser un diumenge, me'n recordo. La meva germana era una nena molt petita llavors, i estava bevent la seva llet, i de sobte, em vaig adonar que ella era Déu i la llet era Déu. Vull dir, tot el que ella estava fent era vessar a Déu en Déu». Així doncs, tot és Déu i, al final, tal com suggereix Cvitkovic, des d'un punt de vista no religiós, Déu és l'Univers.

Malgrat el seu enfocament humorístic, la pel·lícula no ignora les crueltats ocultes i les grotesques brutalitats que, de sobte, irrompen en un escenari en aparença pacífic. El que comença com una comèdia acaba com una tragèdia. En aquest sentit, la pel·lícula és fidel a la concepció del seu creador, que troba que la idea de gènere cinematogràfic és una limitació estúpida. L'oscil·lació entre la comèdia i el drama, entre el riure i el silenci perturbador, transmet el debat entre la vida i la mort. Com diu Renata: «La mort m'incomoda... tal com la vida».

Aquesta barreja d'humor i violència subterrània, en la qual la música juga un paper substancial, és una constant del cinema balcànic dels últims anys. Resulta impossible no comparar l'estètica de *De fosa en fosa* amb l'obra del director bosnió Emir Kusturica; la fotografia i el paper de la música

com a efecte descongestionant ho recorden (hi ha versions filarmòniques de «I Will Survive», «Hands Up» i «Sex Bomb»).

Narrativament, el film té algunes debilitats: certs plànols estan allargats de manera injustificada. Diverses escenes hilarants s'estiren tant que acaben perdent part de la seva gràcia. El mateix ocorre amb l'escena final, que sembla interminable.

Alguns potser pensaran que resulta morbosa tanta insistència en la mort. Aleshores val la pena recórrer novament a *Teddy*: «Vull dir que és molt dur meditar i viure una vida espiritual a Amèrica. La gent pensa que ets un rar si ho intentes. El meu pare pensa que sóc un rar, de certa manera. I la meva mare no creu que sigui bo per a mi pensar tot el temps en Déu. Ella creu que és dolent per a la meva salut». Quedeu advertits!

A més, qui va dir que anar al cinema fos bo per a la salut?

Ps. Eslovènia i Eslovàquia són dos països diferents, encara que molts crítics de cinema no se n'adonin.

Fitxa tècnica

Equip tècnic

Direcció: Jan Cvitkovic
Guió: Jan Cvitkovic
Producció: Janez Burger
Fotografia: Simon Tansek
Música: Aldo Ivanèie
Muntatge: Milos Kalusek
Nacionalitat: Eslovènia i Croàcia
Any: 2005
Durada: 103 min

Equip Artístic

Gregor Bakovic (Pero)
Drago Milinovic (Suki)
Sonja Savic (Ida)
Mojca Fatur (Renata)
Domen Remskar (Dzoni)
Brane Gruber (Dedo)
Natasa Matjasec (Vilma)
Zoran Dzeverdanovic (Dzeeger)
Vlado Novak (Renatin oèe)
Nada Znidarsie (Adrijana)

Filmografia

2003

The heart is a piece of meat

2001

Bread and milk